

PROPOSTA D'UNS PRINCIPIS ÈTICS PER A UNA SOCIETAT PLURALISTA. (ANÀLISI DE L'ARGUMENTACIÓ ÈTICA)

Artur JUNCOSA I CARBONELL

Quan un europeu de l'Est ve a l'Oest ho fa per estudiar les innovacions científiques, no el sistema social. En l'àmbit de la física nuclear o de la informàtica no hi ha dissensions entre l'URSS i els EUA i, si n'hi ha, es pot establir una discussió racional. En canvi, no hi ha acord ni sembla possible una discussió respecte dels dos sistemes socials. Els problemes científics i tècnics es resolen segons el mateix barem en ambdues societats, mentre que per al problema moral no hi ha un barem comú.

Això mateix s'esdevé dins una sola societat. Mac Intyre fa notar que «l'aspecte més punyent de les proposicions morals del nostre temps és que són profertes generalment per a mostrar desacords i que la nota més colpidora dels debats en què s'exposen aquests desacords és el seu caràcter interminable, sense possibilitat de convergència. Sembla, per tant, que no hi hagi un camí racional de trobar un acord moral mínim dins la nostra cultura».¹

No és estrany, doncs, que molta gent, entre la qual cal comptar una bona part de científics i tècnics, creguin, respecte de les diferències entre la racionalitat científica i la racionalitat ètica, que si alguna és problemàtica ho serà si de cas la pretesa racionalitat ètica, ja que el coneixement científic és un coneixement plenament objectiu. Les proposicions científiques poden ésser controlades mitjançant l'observació empírica o per l'anàlisi lògica. Amb aquesta pedra de toc han d'ésser acceptades per qualsevulla persona lliure, imparcial i mentalment sana. I si algú no les accepta, hom

1. A. MAC INTYRE, *After virtue. A Study in Moral Theory*, Notre Dame, 1981, p. 6.

pot intentar de convèncer-lo apel·lant a la predictibilitat de les proposicions científiques. Si la predicció es compleix, la proposició s'evidencia vertadera. Per tant, des del punt de vista cognitiu, la ciència presenta un balanç positiu.

Altrament passa en l'ètica. Els judicis morals són, per a molta gent, meres expressions de preferències subjectives i d'opcions personals. Si alguna informació donen, ho és solament de les actituds de la persona que els profereix. La causa és molt simple: els judicis ètics no es poden comprovar de la mateixa manera que les hipòtesis científiques i, posat que els presentem com a deduccions d'uns principis morals, aleshores traslladem la dificultat a un altre nivell: tampoc els principis no són comprovables per cap dels mètodes de la investigació científica. La conclusió és catastròfica per a l'ètica: no disposem de mètodes acceptables per a decidir en la discussió entre principis i judicis morals contraposats. Avui, en una societat pluralista, som testimonis d'aquesta mena d'anomia ètica i gairebé ens sembla que quan hi ha coincidència en l'admissió de certs principis és més aviat com a fruit de l'atzar i àdhuc un fet excepcional.

En resum: en el cas de les proposicions científiques sembla que hom pot assolir una certesa cognitiva, mentre que en el cas dels judicis morals no gaudim d'aquesta possibilitat.

Ens trobem, d'una banda, davant els èxits de les ciències i de la tècnica moderna, però, també, enfrontats amb certes conseqüències ètiques com a mínim problemàtiques d'aquestes ciències i tècniques, per bé que no els són atribuïbles, si no a l'ús social que se'n fa. Se'ns planteja el famós problema de Max Weber: «L'explicació científica ha assolit una acceptació universal i dominant, però només en el domini dels problemes específicament científics. Per la seva part, l'explicació científica no pot resoldre els problemes morals i socials. Per a fer-ho, ens caldrien uns procediments de decisió universalment acceptables, que no posseïm. De moment, sembla que ens manca un mètode racionalment justificat de solució dels problemes morals».

Què hem de fer? Acceptem aquesta derrota? Aquesta lliçó inaugural vol, precisament, trobar una solució mitjançant la proposta d'uns principis ètics, per a arribar a la qual seguirem els passos següents:

- 1) Breu història de l'ètica contemporània.
- 2) Anàlisi de l'evidència científica.
- 3) Consideracions sobre l'argumentació científica i l'argumentació ètica.
- 4) Estructura de l'argumentació ètica.
- 5) Principis i normes ètics.

1. *Breu història de l'ètica contemporània*

L'any 1936 publicava Ayer el seu famós llibre *Llenguatge, veritat i lògica*, exponent del positivisme lògic que tanta influència ha tingut en la filosofia moral. Com sabem, Ayer proposa el principi de verificació, que suposo suficientment conegut. Ens interessa de veure com s'aplica a la

moral. Segons el positivisme lògic, de cap manera, ja que els judicis ètics no són verificables ni analíticament ni empíricament. No analíticament, perquè sempre es resol en tautologies. No empíricament, perquè els conceptes normatius o valoratius són irreductibles a conceptes empírics. Per tant, la conclusió ineludible i tràgica és que les proposicions morals no són veritables ni falses; són parcialment expressió de sentiments, parcialment ordres, preceptes.

La reacció a aquesta diguem-ne constatació fou doble: admetent-ne l'incert, acceptar-la plenament com a punt de partença, o bé trobar-li solució fora d'ella. Entre els partidaris d'aquesta última posició, alguns intentaren de revifar el positivisme teològic,² insostenible tant des de la Teologia com des de la Filosofia. Un altre intent fou el de l'intuicionisme dins la línia de pensament de Moore, però aviat fou abandonat perquè no podia justificar la racionalitat del judici ètic.³ Tampoc el naturalisme, que volia deduir el valor dels fets i el deure moral de proposicions empíriques, no tingué millor fortuna. Aquesta posició no resolia dificultats lògiques, queia dins la fal·làcia naturalista i no satisfieia l'«open question argument».⁴ Per la seva banda, el situacionisme eludia la qüestió dient que allò que és moral no és el contingut de les proposicions sinó l'elecció lliure de l'agent. Això no vol dir res, ja que redueix la moral a un element formal, condició prèvia, sí, però insuficient. Totes aquestes preses de posició no superaven les dificultats posades pel positivisme.⁵

Els qui acceptaren l'afirmació positivista buscaren l'explicació per altres camins, però dissolgueren l'ètica en psicologia o en sociologia. Un corrent important fou l'emotivisme. Aquest, però, fins quan és més elaborat, com succeeix en Stevenson,⁶ a més de no caracteritzar suficientment les proposicions morals i de deixar-les penjades als núvols de la subjectivitat, no resol cap problema, perquè si bé considera per a què és el discurs moral, encara que desviadament, crec jo —per a influenciar actituds—, no considera com es fa ni distingeix suficientment les actituds dels sentiments, i acaba confonent el discurs moral amb un sistema de manipulació que com a mínim no respecta el seriós principi kantian de considerar la persona com a fi, no com a mitjà. Una altra alternativa fou la del prescriptivisme, segons el qual hom no pretén, en proferir un judici moral, influir en els sentiments, sinó guiar la conducta, ja que el judici moral s'explica per la seva connexió amb les accions.⁷ Aquesta interpretació, per bé que té el mèrit d'advertir la connexió entre les accions i el discurs moral, redueix aquest a la forma de manaments, ordres. Si en alguns casos el discurs moral és prescriptiu, no ho és com a moral, sinó en un context específic,

2. C.F. HENRY, *Christian Personal Ethics*, Gran Rapids, 1957.

3. G.E. MOORE, *Principia Ethica*, Cambridge Press, 1903; H.A. PRICHARD, *Moral obligation. Essays and Lectures*, Oxford U. Press, 1949; W.D. ROSS, *The Right and the Good*, Oxford U.P. 1930, *The Foundations of Ethics*, Oxford U. Press, 1939.

4. M. SCHLICK, *Fragen der Ethik*, J. Springer Verlag, Viena 1930, A.J. AYER, *Hume*, Oxford, 1980.

5. J.P. SARTRE, *L'être et le néant*, Gallimard. París 1943; J. FLETCHER, *Situation Ethics*, Londres 1970.

6. C.L. STEVENSON, *Ethics and Language*, Yale U. Press, 1945.

7. R.M. HARE, *The language of morals*, Oxford U.Press, 1952.

en el qual pot coincidir amb altres discursos, com el legal, que no cal que siguin morals. I en tot cas, encara que hom accepti aquesta hipòtesi, queda insatisfeta l'«open question»: per què unes prescripcions són morals i no ho són unes altres? Hom no hi pot adduir cap motiu raonable convincent. La racionalitat no es pot salvar tampoc per aquest camí.

Aquest ha estat fins fa poc el panorama de la teoria ètica, i subratllo el «fins fa poc» perquè se'ns han obert més recentment altres camins per a vindicar el raonament ètic i poder proposar uns principis ètics compartibles des de posicions teòriques i ideològiques diferents.⁸

D'aquesta breu consideració, en podem treure una conclusió: acceptem que els judicis ètics no són de natura cognitiva, la qual cosa no suposa cap novetat, ja que la gran tradició filosòfica sempre havia reconegut al costat de la raó teòrica la raó pràctica. Fou el positivisme qui reduí tot l'àmbit racional al coneixement de com són les coses, oblidant l'àrea de la racionalitat de com cal actuar. Però afirmem també els judicis ètics, els quals, tot i no ésser exclusivament cognitius, tampoc no són relativistes i arbitraris.

2. Anàlisi de l'evidència científica

Passem a una altra consideració: la crítica de l'ètica es feia des del positivisme, que implica un determinat model de ciència. Doncs bé, afirmem que el positivisme a nivell de les ciències ja no es pot mantenir.

El principi de verificació, pedra de toc del positivisme, no és acceptable. Popper ha mostrat que la inducció, a la qual va vinculada la verificació, és una il·lusió òptica. Hume havia indicat la transpolació lògica que la inducció realitzava. Aquesta crítica del principi de verificació ha comportat importants conseqüències per a la ciència i per a l'ètica. En el domini de la ciència ha introduït la falsació com a gresol per a provar la veritat científica. Només aquesta matisació metodològica féu que el coneixement científic passés a ésser considerat, no com a veritat absoluta, sinó com un coneixement instrumental i provisional, és a dir, eina operacional per a resoldre problemes, i vàlid mentre serveixi, però amb la reserva que potser és refutable i que és restringit, és a dir, que ens atansa a la veritat, però sense permetre'ns de saber si l'hem assolida.⁹

No m'estendré en la discussió de les tesis de Popper. Només vull fer constar que el mètode de falsació també ha estat considerat insuficient, que en la pràctica és, com nota Kuhn, rarament emprat. Quant a la veritat de la matemàtica, els teoremes de Gödel han mostrat també la manca de fonament de les seves pretensions de veritat. Tot això ha fet que la ciència es consideri avui, per alguns, una construcció social, per a tothom qui l'estudia en els seus fonaments epistemològics, com acomplint modesta-

8. Interessants resums crítics dels corrents ètics enunciats en: G.C. KERNER, *The Revolution in Ethical Theory*, Clarendon Press. Oxford 1966; K.M. WARNOCK, *Ethics since 1900*, Oxford U.Press, 1960; G.J. WARNOCK, *Contemporary Moral Philosophy*, MacMillan. Londres 1967; K. FRANKENA, *Ethics*, Englewood Cliffs. Nova Jersey 1973.

9. K. POPPER, *The logic of Scientific Discovery*, Londres 1959.

ment dues finalitats: 1) la d'ésser un bon i exitós instrument; 2) la de promoure un coneixement intersubjectiu de la realitat.¹⁰

En ambdues finalitats es poden donar bones raons, tant teòriques com pràctiques. La racionalitat científica es connecta, doncs amb les bones raons, no amb un coneixement absolutament irrefutable.

Això il·lustra una orientació molt important en la filosofia moral d'avui: la rehabilitació del raonament pràctic com un mètode autènticament racional per a decidir com actuar, i simultàniament l'arbitrarietat en què hom incorria quan volia restringir la racionalitat a mètodes de com conèixer.

3. Consideracions sobre l'argumentació científica i l'argumentació ètica

Cal, doncs, analitzar el raonament pràctic, i ho farem comparant-lo amb el raonament científic. Cal fer, però, una advertència prèvia. Des del moment que parlem de principis ètics per a una societat pluralista volem significar que estem parlant de la moralitat pública, és a dir, d'aquella moralitat que afecta la convivència entre persones i grups. La natura del raonament ètic fa que s'ocupi de conflicte entre principis de conducta, no de disharmonies entre persones i, d'altra banda, una pluralitat de concepcions de la moral de la vida privada, pròpia d'una societat on conviuen grups de diferents religions i ideologies, no té per què implicar un pluralisme irreconciliable de conductes en la vida pública. La moral pública afecta tots els membres de la societat i tots i cadascun poden arribar a la conclusió que la moral pública és necessària.

Comencem, doncs, afirmant que entre el raonament científic i el raonament pràctic hi ha més similituds que hom inicialment no pot sospitar. Toulmin ho proposa de la manera següent.

1) Les concepcions sobre el món, tant en l'àmbit teòric, com en el pràctic han d'ésser realistes i operatives.

2) Només en el cas que aquestes concepcions siguin expressades d'una forma sistemàtica i obertes a la crítica poden ésser considerades com a científiques. L'obertura a la crítica és, doncs, una exigència tant metodològica com ètica; la dimensió ètica és, doncs, part del problema *ab initio*.

3) Actualment el raonament en l'àmbit de les ciències naturals pretén el consens, una també de les característiques de la deliberació moral.

4) Les institucions científiques professionals s'organitzen per a promoure interessos i fins comuns i col·lectius. Dit d'altra manera: l'elecció d'objectius d'investigació científica és més qüestió d'elecció social que de preferències científiques.

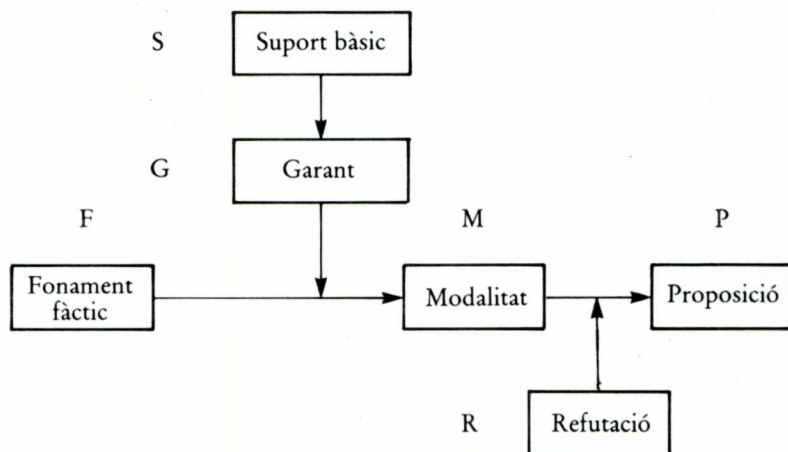
Per a assolir l'elecció social millor entre les possibles, cal un concepte de societat bona i justa i models d'elecció imparcial. La deliberació científica exigeix, per tant, criteris ètics.

10. Th.S. KUHN, *The Structure of Scientific Revolutions*; P. FEYERABEND, *Science in a free Society*, N.L.B., 1978; M. POLANY, *Science, Faith and Society*, U. Chicago P. Chicago 1969; I. LAKATOS, and A. MUSGRAVE, *Criticism and the Growth of Knowledge*, Cambridge 1972.

Cal reconèixer, però, que també existeixen diferències entre el raonament moral i el raonament científic. En aquest últim hom explica com es desenvolupen els fenòmens de la natura; en el raonament moral hom justifica per què ens sentim obligats a actuar d'una manera determinada. En el camp científic, la seqüència del raonament es fonamenta en l'observació dels fets; en el camp ètic, en la justificació d'unes normes i principis ben escollits. En el cas moral, l'observació de fets no avala la rectitud d'una norma; i en el cas científic, l'observació no garanteix la rectitud ètica de les conseqüències socials d'una proposició científica. Aquesta és la diferència essencial que corrobora el caràcter no cognitiu de la natura dels judicis morals. En una paraula, tant en la ciència com en l'ètica, l'argumentació és la tècnica que proveeix de raons per a acceptar la reivindicació de veritat científica o de rectitud moral, amb la diferència que amb l'argumentació científica adquirim raons explicatives i amb l'argumentació ètica raons justificatives.

4. Estructura de l'argumentació ètica

Toulmin ha proposat un model d'argumentació que pot ésser considerat vàlid com a tal, és a dir, a manera de descripció del procés argumentatiu.¹¹ Aquesta estructura és mostrada en la figura 1.

PROPOSICIÓ: Allò que és presentat com a raonablement vertader/recte i hom demana que sigui reconegut com a tal.

Ex. en la ciència: reclamació d'evidència factual de les relacions causals, de conseqüències provables.

Ex. en l'ètica: reclamació que alguna acció és un deure (moral o legal).

FONAMENT FÀCTIC: Fonament subjacent perquè sigui acceptada la demanda d'assentiment.

11. S. TOULMIN, R. REKE, A. JANIK, *An Introduction to Reasoning*, N.Y./Londres, 1979.

Ex. en la ciència: un fet rellevant generalment acceptat.

Ex. en l'ètica: descripció d'una conducta humana.

GARANT: Justificació dels fonaments que indiquen quines lleis generals, normes o principis fan que siguin els fets o descripcions rellevants per a l'afirmació.

Ex. en la ciència: lleis científiques.

Ex. en l'ètica: normes morals o lleis civils.

SUPORT BASIC: Generalitzacions que expliciten el cas de coneixements suficients per a establir la fiabilitat de l'argument.

Ex. en la ciència: teories acceptades que troben suport en l'evidència empírica adequada.

Ex. en l'ètica: lleis morals bàsiques subjacents a les normes. Aquestes lleis morals bàsiques solen reposar sobre preferències premorals que indiquen que les normes bàsiques, bé que d'acceptació lliure, no són arbitràries.

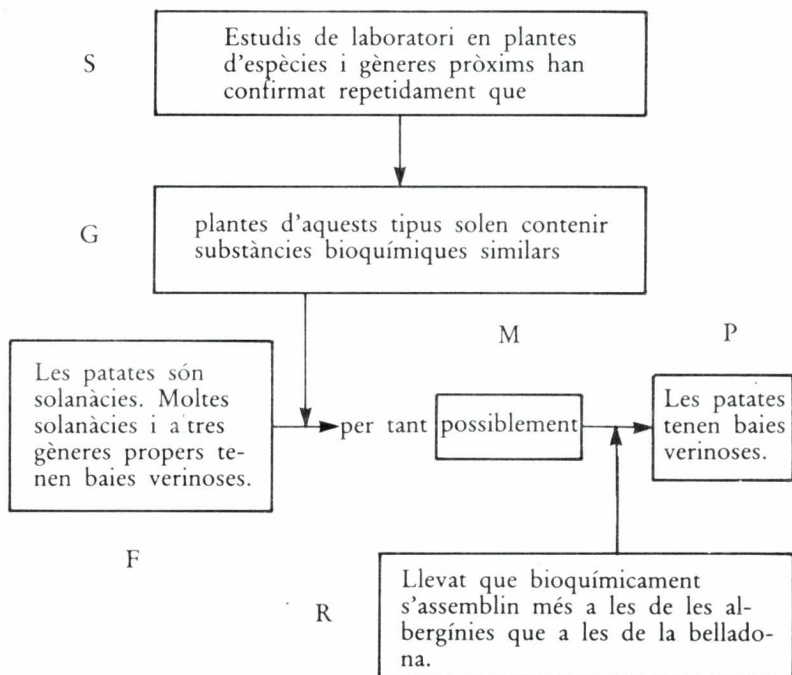
MODALITAT: Grau de certesa en fonamentar les proposicions. S'expressen per mots com «generalment», «possiblement», «probablement», «en tals circumstàncies», etc.

REFUTACIÓ: Presentació de dificultats contra l'afirmació, sigui directament, sigui contra el garant.

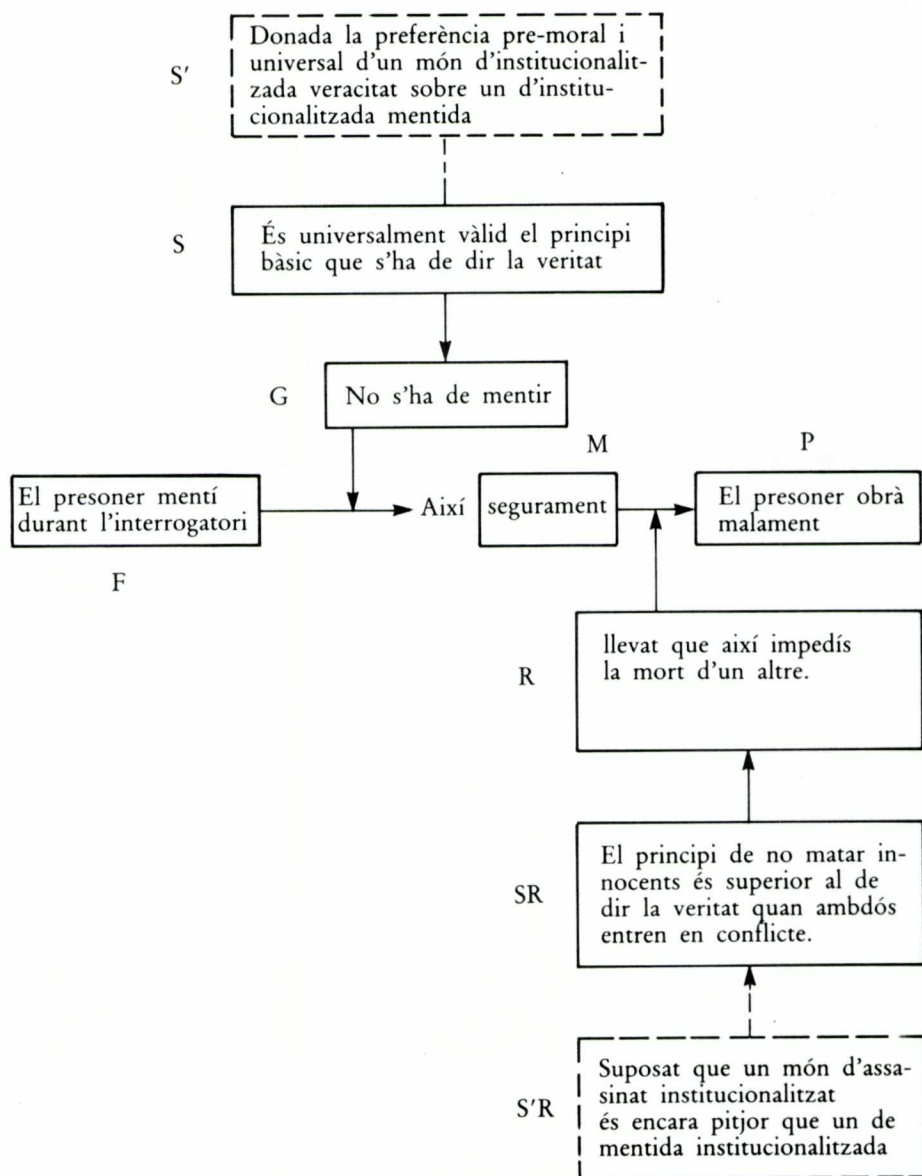
Ex. en la ciència: evidències lògiques o fàctiques.

Ex. en l'ètica: un altre principi moral de categoria igual o superior.

EXEMPLE D'ARGUMENTACIÓ CIENTÍFICA

EXEMPLE D'ARGUMENTACIÓ ÈTICA

Resumint: Les *proposicions* científiques o morals que se'ns presenten en la vida real demanant-nos la nostra adhesió estan ben fonamentades només si es poden presentar en llur suport fonaments fàctics rellevants i apropiats. Aquests fonaments es connecten a les proposicions mitjançant garants

vàlids i aplicables que es poden justificar apel·lant a suports bàsics de la classe corresponent. Tot l'argument ha de palesar el seu grau de certesa i la independència corresponent de refutacions o circumstàncies que l'invalidin.

Cal parar esment sobre algunes característiques d'aquesta argumentació:

1) És argument racional: no pretén ni persuadir ni ordenar. Apel·la a la comprensió i vol convèncer.

2) Pressuposa el principi de reciprocitat: tothom pot aportar-hi les seves raons.

3) L'argumentació pressuposa l'actitud d'obertura que inclou sinceritat i confiança en la racionalitat. Exigeix, per tant, la presentació de raons intersubjectives vàlides. La racionalitat és condició necessària de l'argumentació pública, la condició suficient per al convenciment és el reconeixement de les fonamentacions.

4) L'argumentació no és un camí per arribar a conclusions, sinó per a judicar críticament les proposicions.

5) L'argumentació té la finalitat pràctica de palesar oportunament les raons que el públic necessita quan es troba immers en situacions conflictives.

6) El fòrum de l'argumentació és, en principi, el públic, però hi ha certs fòrums privilegiats: comunitats científiques/raonament científic; jutjats/raonament legal; centres mèdics/raonament legal, científic, moral.

Les similituds i diferències poden ésser vistes en el model. L'estructura argumental és la mateixa i la finalitat també: un acord racional entre les parts argumentants. Les diferències són les següents:

1) El raonament científic és explicatiu. El raonament moral és justificatiu.

2) En el raonament científic, dins els límits de la mateixa teoria, una contradicció entre el suport i la refutació indica que, com a mínim, una de les dues no és veritable; mentre que, en l'argumentació ètica, una contradicció d'aquesta mena indica que potser un dels dos principis implicat és de superior força obligatòria.

3) En el raonament científic hom està confinat dins el marc de la discussió científica i, si el problema plantejat per la contradicció entre el suport i la refutació no es resol, hom pot passar a una teoria alternativa (Ex.: Teoria de la relativitat); mentre que, en el raonament moral, sempre hom pot passar enllà dels principis bàsics al domini de les preferències pre-morals (segons un determinat concepte de l'home).

5. Principis i normes ètics

Per tant, el problema de proposar per a una societat pluralista uns principis ètics suficientment compartits consistirà a proposar al nivell dels suports bàsics i dels garants principis i normes que puguin ésser compartits raonablement per tothom, apel·lant, si cal, a les preferències pre-morals.

No cal dir que els principis esmentats poden ésser acceptats, individualment o en grup, per raons filosòfiques, religioses o socials, que és com en la realitat funcionen els principis ètics. Ací és qüestió només de justificacions vàlides per a tothom mitjançant el raonament.

Com a condició prèvia als principis materials, cal fer esment, per bé que breument, d'un principi formal, el principi d'autonomia. El definim com el dret que té tothom d'ésser respectat com a agent lliure, i el deure que té cadascú de respectar l'autonomia dels altres en la determinació del curs d'acció d'acord amb el projecte elegit pel propi agent. Però això és un principi formal, no material, ja que l'acció elegida pot ésser justament jutjada immoral. Potser caldria afegir, amb Kant, que hom posseeix l'autonomia veritable quan, i només quan, té la voluntat de fer el bé, i amb Stuart Mill, que aquesta voluntat es palesa en les accions de l'agent. Però això és massa conegut, i queda fora de la nostra qüestió.

Els principis bàsics que proposem són només dos: d'una banda, el de no-maleficència i beneficència, i de l'altra, el de justícia.

A. Principi de no-maleficència i de beneficència

Ordena, d'una banda, de no fer mal a ningú i, de l'altra, promoure el bé. D'acord amb Frankena, podem dir que la no-maleficència és una subclasse de la beneficència, en la qual podem distingir en precedència descendent quatre graus: a) no s'ha de fer el mal; b) s'ha d'impedir el mal; c) s'ha d'eliminar el mal; d) s'ha de fer o promoure el bé.

Com que el quart grau pot no ésser un deure en certs casos, cal distingir entre accions de no-maleficència i de beneficència. La superioritat obligatòria de la primera sobre la segona pot ésser justificada de la manera següent:

1) No és segur que el deure de beneficència sigui universalment reconegut, com ho és el de no-maleficència.

2) Pot ésser determinat amb prou seguretat un nivell mínim de benestar humà, però no un nivell màxim, per això podem més fàcilment reconèixer el mal que hom faria en una circumstància concreta que no pas el bé que caldria promoure.

3) En moltes ocasions, la promoció del bé per a alguns pot implicar el mal per a uns altres. Vegeu, per exemple, en el cas de les relacions internacionals, el problema del desequilibri en el desenvolupament, on el benestar d'algunes societats s'ha fet a expenses de la misèria d'altres. Això implica una altra qüestió: que la precedència de la no-maleficència sobre la beneficència pot ésser un problema de justícia.

Podem matisar més aquest tema. Cal distingir la no-maleficència de la no-malvolença, que denota més una virtut moral que una acció moral. La no-maleficència, la pressuposa, ja que la intenció de no fer mal és condició necessària de les accions no-maleficients.

Cal considerar tant les accions com llurs conseqüències. Per tant, amb aquest principi hom ordena de no fer el mal intencionat, però també d'evitar allò que comporta el risc del mal, com la negligència.

El mal intencionat s'exclou sempre, excepte en cas de col·lisió de l'aplicació d'aquest principi amb altres de superiors, com és el cas del principi de conservació que legitima la defensa pròpia. En cas d'assumpció de risc calen consideracions acurades per a admetre'l. Ací podríem fer esment del famós, sempre discutit i sempre recurrent, principi del doble efecte. Al marge de discussions caldria notar que, per a admetre un risc, s'haurien de complir quatre condicions: 1) que la acció en si sigui bona o, almenys, indiferent; 2) que l'agent pretengui només l'efecte bo i que accepti les responsabilitats pels possibles efectes dolents, previstos o no; 3) que els efectes dolents siguin això, efectes, no mitjans; 4) que hi hagi proporció entre els efectes bons i els dolents.

Quant al paper del principi de no-maleficència en el raonament moral, podem dir que l'última justificació d'accions morals se sol fer amb referència a aquest principi, que funciona a nivell de suport bàsic o de refutació de l'argumentació; i el mal fet o possible mesura la precedència de normes concretes que intervenen a nivell de garants, és a dir, té precedència la norma que tendeix a evitar un mal major.

B. *El principi de justícia*

Aquest principi és reconegut com a bàsic en qualsevulla societat, sigui el que vulgui el seu contingut concret. Analitzant el concepte, el paper i el contingut d'aquest principi, se'n deriven conseqüències importants.

1) Pertany al concepte que si en qualsevulla societat existeix una ordenació de justícia, aquesta ordenació ha d'ésser aplicada imparcialment i igualment a tots i cadascun dels membres d'aquella societat.

2) Que aquesta igualtat, arrel de la justícia, ha d'entendre's en certs casos, com deia ja Aristòtil, de forma aritmètica i en altres de forma geomètrica, en els quals cal tenir present el criteri mínim que tothom ha d'ésser tractat d'acord amb els seus drets, els seus mèrits, les seves necessitats.

En el raonament moral, doncs, la justícia funciona com la mesura de la distribució equitativa de drets i deures, profits i despeses, crèdits actius i passius entre tots els membres de la societat.¹²

Històricament, els principis bàsics suara esmentats se solen trobar en totes les societats en forma més o menys institucionalitzada, com a normes bàsiques —«garants», en el model d'argumentació—. El principi de no-maleficència, sovint juntament amb el de justícia, es presenta en tres normes bàsiques: *no matar, no robar, no mentir*. El context socio-cultural determina quins són els actes contraris a les tres normes, però sempre en el rerafons subjacent es troben els dos grans principis esmentats.

Tanmateix, tot i admetre que la moral pública té com a funció primària la promoció de formes acceptables de convivència, cal reconèixer que les ordinacions institucionals poden, a causa de prepotències i egoismes, ésser esquivades o pervertides. La moralitat de fons, enllà de les institucions, actua com a contrapès d'aquestes actituds i accions corruptores; d'ací la

importància de l'apel·lació als principis bàsics de no-maleficència i de justícia amb llurs implicacions d'igualtat i de reciprocitat.

Veiem, doncs, l'interès que té la distinció entre les normes, a nivell de garanties, i principis, a nivell de suports bàsics, en relació amb les preferències pre-morals d'una societat de benestar. Les normes de fet, existents, són normes de grups socials i actuen com a guies socials d'acció. Són, en tant que morals, prescriptives, la qual cosa significa que llur acceptació depèn de l'actitud del grup en que es pronuncien. Els principis no depenen de l'acceptació fàctica del grup. Un cert principi, el de justícia, per exemple, pot no ésser acceptat per cap membre del grup en un cert període de la seva història, i tot i així seria encara veritat que l'actuació d'aquell grup durant aquell període era incorrecta. El relativisme cultural, per tant, pot ésser acceptat a nivell de normes, no pas a nivell de principis.

Per a acabar, dues paraules sobre la funció dels principis en l'argumentació ètica.

1) Proveeixen de justificació última les normes, són l'última apel·lació del judici crític d'una persona moral i raonable.

2) Són vàlids no per a un grup, sinó per a tothom.

3) N'és nota imprescindible llur universalitat. Aquesta universalitat inclou, per tant, la reciprocitat, fonamental per a palesar que una actitud o una proposició moral no és raonable. No és la tasca de l'argumentació mostrar que una actitud o una proposició és irracional, però sí mostrar que no hi ha raons per a justificar l'actitud o la proposició qüestionades.

Per tant, en una societat pluralista, la moralitat pública creiem que es pot mantenir raonadament —raonablement i racionalment—, admesa la condició prèvia de l'autonomia, sobre els principis bàsics de no-maleficència i de beneficència i de justícia, tal com els hem explicats, i que les normes concretes que hi troben suport poden ésser justificades apel·lant a tals principis, i això, cosa molt important, per a qualsevulla persona raonable, sigui la que sigui la seva apreciació personal de la moral: fonamentada en el positivisme social, en la llei natural, en la religió, en l'utilitarisme. Aquestes apreciacions personals seran els motius reals de l'acció, però la plataforma compartida per a criticar opcions o normes seran els principis que hem proposat i que, creiem, són els que poden funcionar en una argumentació ètica pública i raonada.